

सियारी गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड : ४

संख्या : १

मिति : २०७७/०३/१०

भाग-२

सियारी गाउँ कार्यपालिका

सार्वजनिक सम्पत्ति, मठ मन्दिर (सञ्चालन कार्यविधी) नियमावली २०७७

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, परिच्छेद (३) दफा ९७ को देहाय (क) (ग) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरि सियारी गाउँपालिकाको देहायका कार्यविधी नियमानुसार बनाएको छ ।

परिच्छेद-१

१. सक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:-

- १.१. यि नियमहरूको नाम सार्वजनिक सम्पत्ति,मठ मन्दिर (सञ्चालन कार्यविधी) नियमावली सियारी गाउँपालिकाको गाउँ सभाबाट पारित भएपछि प्रारम्भ हुनेछ ।
- १.२. यो कार्यविधी नियमावली सियारी गाउँपालिकाको गाउँसभाबाट पारित भएपछि प्रारम्भ हुनेछ ।
२. **परिभाषा :-** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस नियमावलीमा:
  - क. “व्यवस्थापन समिति” भन्नाले सार्वजनिक सम्पत्ति,मठ मन्दिर संरक्षण र सम्बर्द्धनका लागि गठित स्थानीयवासीहरू सम्मिलित व्यवस्थापन समिति सम्भन्नुपर्दछ ।
  - ख. “सार्वजनिक सम्पत्ति,मठ मन्दिर भन्नाले पाँच नम्बर प्रदेश रुपन्देही जिल्ला सियारी गाउँपालिका ऐतिहासिक पुरातात्विक सार्वजनिक सम्पत्ति, मठलाई सम्भन्नुपर्छ ।
  - ग. “गाउँपालिका” भन्नाले सियारी गाउँपालिका सम्भन्नुपर्छ ।
  - घ. “कार्यालय” भन्नाले सार्वजनिक सम्पत्ति,मठ मन्दिर व्यवस्थापन समितिको कार्यालयलाई सम्भन्नुपर्छ ।
  - ङ. “पुजारी” भन्नाले सार्वजनिक सम्पत्ति,मठ मन्दिरमा नित्य गर्ने पुजारी सम्भन्नु पर्दछ,
  - च. “वडाकार्यालय” भन्नाले सियारी गाउँपालिका अर्न्तगतको वडा कार्यालयहरू सम्भन्नुपर्दछ ।

परिच्छेद-२

२. मन्दिर तथा मन्दिरको चल अचल सम्पतिको संरक्षण र व्यवस्थापन:-

१. मन्दिर संरक्षण व्यवस्थापन तथा सम्बर्द्धनको लागि मन्दिर रहेको सम्बन्धित वडा कार्यालयको प्रतिनिधित्व हुनेगरी मन्दिर व्यवस्थापन समिति गठन हुनेछ ।
२. मन्दिर अवस्थित रहेको वडाबाट निर्वाचित अध्यक्षलाई मन्दिर व्यवस्थापन समितिमा अनिवार्य समावेश गराउनुपर्नेछ ।
३. मन्दिर संरक्षण सम्बर्द्धन तथा व्यवस्थापनको लागि मन्दिर हातामा कार्यालयको स्थापना गरीनेछ ।
४. मन्दिर संरक्षण सम्बर्द्धन तथा व्यवस्थापनका लागि ९ सदस्यीय व्यवस्थापन समिति बनाइनेछ ।

परिच्छेद-३

३. मन्दिर व्यवस्थापन समिति:-

- ३.१ मन्दिर व्यवस्थापन समितिको गठनसार्वजनिक सम्पत्ति,मठ मन्दिरको संरक्षण सम्बर्द्धन र व्यवस्थापन गर्दै साँस्कृतिक पुरातात्विक धरोहरको रूपमा रहेको मन्दिरमा परम्परा देखी चलि आएको पुजा, पाठ, भोज, राग, समैया, पर्व, अतिथि सत्कार, साधु सन्त महन्तको सेवा, धर्मशाला सञ्चालन एवं मन्दिरको सम्पूर्ण चल अचल सम्पति संरक्षण गर्नका लागि स्थानिय व्याक्तिहरुको सहभागितामा देहाय बमोजिम एउटा मन्दिर व्यवस्थापन समिति गठन हुनेछ ।
  - क. सम्बन्धित वडा कार्यालयको अध्यक्ष वा वडा अध्यक्षले मनोनित गरेको व्याक्ति - **सदस्य**
  - ख. वडा समितिले मनोनित गरेको ७ जना व्याक्तिहरु - **सदस्य**
  - ग. मन्दिर संरक्षक - **पदेन सदस्य**
२. व्यवस्थापन समितिमा सदस्यहरुको छनोट गर्दा नेपालको सविधान एवं कानुनहरुको अधिनमा रही लैगिक विभेद नहुने गरि समावेशी सिद्धान्तको आधारमा गर्नुपर्नेछ ।
३. समितिका सदस्यहरुले आफुहरुमध्येबाट एक जना अध्यक्ष र एक जना सचिव छान्ने छन् ।
४. समितिका पदाधीकारी र सदस्यहरुको पदावधी ५ वर्षको हुनेछ ।
४. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।
१. व्यवस्थापन समितिले मठ मन्दिरको पहिलेदेखि चलि आएको रिति तिथि बमोजिम नियमितरूपमा पुजा पाठ आरती सञ्चालन गर्न पुजारीको नियुक्ति गर्ने ।
२. सार्वजनिक सम्पत्ति,मठ मन्दिर स्वामित्व अर्न्तगतको जग्गा भाडा, ठेक्कामा दिन समितिले प्रत्येक वर्ष उचित समयमा सार्वजनिक सूचना जारी गर्नुपर्नेछ ।
३. यस कार्यविधी (नियमावली) को अधिनमा रहि मन्दिर स्वामित्व अर्न्तगतको जग्गा भाडामा

लगाउने, भु-उपयोग दस्तुर उठाउने तथा मन्दिरको भेटी चन्द्रा वापत प्राप्त हुने आयस्ता आम्दानी बाँधी सार्वजनिक सम्पत्ति, मठ मन्दिरको नाउँमा सञ्चालन रहेको बैंक खातामा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

४. मन्दिरको स्वामित्वमा रहेको बगैचाको संरक्षण गर्न उचित प्रबन्ध मिलाउने साथै आफू लगायतका फलफुल विक्रि गरी प्राप्त हुने रकम बैंक खातामा जम्मा गर्ने ।
५. मन्दिरको चल अचल सम्पत्ति संरक्षण गर्न अन्य आवश्यक प्रबन्ध गर्ने ।
६. विकास र अन्य सम्भावनाका रचनात्मक योजनाहरु बनाई गाउँपालिकाको कार्यालयमा पेश गर्ने ।
७. मन्दिर अवलोकनमा आउने व्यक्ति, संस्थालाई उचित जानकारी प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
८. मन्दिरको स्वामित्वमा रहेको चल अचल सम्पत्तिको प्रवर्द्धन गर्दै समुदायका व्यक्तिहरुलाई आयआर्जनमा सहयोग पुऱ्याउन नेपाल सरकारका सम्बन्धित निकायहरु सँग समन्वय गरी आधुनिक कृषि प्रणालीको विकासका लागि विभिन्न योजना बनाई गाउँपालिकाको कार्यालयमा पेश गर्ने ।
९. मन्दिरको आयस्तालाई व्यवस्थितगर्न नेपाल राष्ट्रबैंकद्वारा मान्यता प्राप्त वित्तिय संस्थामा सार्वजनिक सम्पत्ति, मठ मन्दिरको नाउँमा बैंक खाता खोली नगद आम्दानी जम्मा गर्न तथा ठेक्का दिएको जग्गा वापत प्राप्त हुने रकम लगायतका सम्पूर्ण आर्थिक कारोबार बैंक मार्फत गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
१०. मन्दिरको आम्दानी खर्च विवरण पारदर्शि बनाउनका लागि नियमित रुपमा आर्थिकविवरण लेखा परिक्षक गराई लेखा प्रतिवेदन गाउँपालिका मार्फतप्रदेश सरकार बुटवल तथा सम्बन्धित निकायमा बुझाउने ।
११. वार्षिक रुपमा मन्दिर व्यवस्थापन समितिको तर्फबाट स्थानिय भद्र भलाद्मी, राजनैतिक दलका प्रतिनिधी समाजसेवी, सञ्चारकर्मीहरुको उपस्थितिमा सार्वजनिक सुनुवाईको लागि कार्यक्रम आयोजना गर्ने ।
१२. मन्दिरको प्रचार प्रसारका लागि पुस्तक, पुस्तिका छपाई गर्ने व्यवस्थापन समितिको संरक्षक सल्लाहकारको रुपमा रहने गरी बसोबासको प्रबन्ध मिलाउने ।
१३. सार्वजनिक सम्पत्ति, मठ मन्दिर (मठ) को जग्गा भाडामा वा ठेकामा लगाउँदा कुल रकम व्यवस्थापन समितिले प्रत्येक वर्षको वैशाख महिनामा समितिले प्रत्येक वर्षको वैशाख महिनामा तोकी सार्वजनिक सूचना जारी गर्ने ।
१५. गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कार्यकारी अधिकृत लगायत अन्य अधिकृत, कर्मचारीहरुले दिएको सुझाव तथा निर्देशनको पालना गर्ने ।
५. समितिको बैठक तथा कार्यविधी:-
  १. समितिको बैठक वर्षमा कम्तिमा ४ पटक बस्नेछ
  २. अध्यक्षको आह्वानमा समितिको बैठक व्यवस्थापन समितिको कार्यालयमा बस्नेछ
  ३. समितिको कार्यालयमा भएका निर्णयहरु अध्यक्षले प्रमाणित गरी बैठक भएको निर्णयहरु

अध्यक्षले प्रमाणित गरी बैठक भएको अर्कोदिन गाउँपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

६. उप-समितिहरूको गठन गर्न सक्ने :

६.१ समितिको मन्दिर संरक्षण तथा व्यवस्थापनलाई सुव्यवस्थित तरीकाले सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यकता अनुसार उपसमितिहरू गठन गर्न सक्नेछन् ।

६.२ उपसमितिले समितिले प्रदान गरेको जिम्मेवारी यसै नियमावलीको अधिनमा रहि काम गर्नु पर्नेछ ।

७. समितिको विघटन :

७.१. देहायको अवस्थामा गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको बैठकमा मन्दिरले व्यवस्थापन समितिलाई विघटन गर्ने सक्नेछ ।

क. व्यवस्थापन कार्ययोजना विपरित कुनै कार्य गरेमा ।

ख. यस नियमावली बमोजिम पालना गर्नुपर्ने काम कर्तव्य अधिकारको पालना नगरेमा वागर्न नसकेमा ।

ग. नेपालको प्रचलित कानून बमोजिम समितिले कुनै काम गरेमा ।

घ. समितिले कुनै कारणले दायित्व बमोजिमको कार्य पूरा गर्न नसकेमा वा मन्दिरको हित विपरित कुनै कार्य हुँदैछ भन्ने जानकारी भएमा वा समितिबाट मन्दिरको चल अचल सम्पत्ति संरक्षण हुन सक्दैन भन्ने कुरामा गाउँपालिका अध्यक्ष वा उपाध्यक्ष वा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत विश्वस्त भएमा ।

७.२. उपनियम (१) बमोजिम समिति विघटन भएमा गाउँपालिकाले मन्दिर अवस्थित रहेको वडा कार्यालयको समन्वयमा पुनः अर्को समिति गठन गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-४

८. मन्दिर क्षेत्रमित्र निषेधित कार्यहरू:

क. वैदिक सनातन धर्म: संस्कृति सद्भाव विपरित धार्मिक सद्भाव, सामाजिक सद्भाव विपरित हुने कुनै पनि कार्य सञ्चालन गर्न पाइनेछैन ।

ख. सार्वजनिक सम्पत्ति,मठ मन्दिरको स्वामित्वमा रहेको अचल सम्पत्ति जग्गामा कसैलाई बसोबास गर्न दिने गरी सम्भौता गर्न पाइने छैन ।

ग. धर्म संस्कृति, सनातन धर्म विपरित हुने खालको (व्यवसाय)व्यवसाय सञ्चालन गर्नका लागि जग्गा भाडामा दिन पाइने छैन ।

घ. सार्वजनिक सम्पत्ति, मठ मन्दिर क्षेत्रको रुख, विरुवा, बगैँचा कटान गर्न वा अरु कुनै प्रकारले नोक्सान पुऱ्याउन पाइने छैन ।

ङ. सार्वजनिक सम्पत्ति,मठ मन्दिर स्वामित्वको जग्गाबाट माटो वा अन्य पदार्थ हटाउन वा संरचना परिवर्तन हुने गरि कुनै पनि कार्यगर्न पाइने छैन ।

च. सार्वजनिक सम्पत्ति, मठ मन्दिर संरक्षण सम्बर्द्धनका लागि बाहेक अन्य कामको लागि मन्दिरको रकम खर्च गर्न पाइने छैन ।

परिच्छेद-५

९. आर्थिक व्यवस्था:

१. समितिले गरेको आम्दानी सार्वजनिक सम्पत्ति, मठ मन्दिरको हुनेछ ।
२. जुनसुकै शिर्षकमा समितिले यस नियमावली बमोजिम उठाएको रकम सार्वजनिक सम्पत्ति, मठ मन्दिरको हुनेछ ।
३. समितिमा प्राप्त भएको सम्पूर्ण रकम सार्वजनिक सम्पत्ति, मठ मन्दिरको नाउँमा रहेको बैंक खातामा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।
४. समितिले तोके बमोजिम मन्दिरका पुजारी तथा अन्य कर्मचारीले पारिश्रमिक पाउनेछन् ।
५. बैंक खाता सञ्चालनगर्दा सार्वजनिक सम्पत्ति, मठ मन्दिरको नाउँमा समितिको अध्यक्ष तथा सचिवको संयुक्त दस्तखतबाट सञ्चालन हुनेछ ।
६. समितिले गरेको आम्दानी तथा खर्चको विवरण नियमितरूपले गाउँपालिकामा बुझाउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद-६

१०. विविध:

१. यसै नियमावली बमोजिम उल्लेख भएका कुरामा यसै नियमावलीमा बमोजिम अन्य कुराहरुमा स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ तथा सियारी गाउँपालिकाले निर्माणगी गाउँसभाबाट लागु गरेका ऐन, नियमावली, कार्यविधि, नियम, निर्देशिका बमोजिम र अन्य कुरामा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।
२. कारवाहीको लागि अनुरोध गर्न सक्ने: समितिका पदाधिकारी वा सदस्यहरु कसैले नेपालको प्रचलित कानून वा यस नियमावली विपरित कार्य गरेमा वा सार्वजनिक सम्पत्ति, मठ मन्दिरको चल अचल सम्पत्ति हिनामिना वा हानी हुने कार्यगरेमा कारवाहिका लागि गाउँपालिकाको अध्यक्ष वा उपाध्यक्ष वा प्रमुख कार्यकारी अधिकृतले सम्बन्धित निकायलाई जानकारी गराउनुपर्नेछ ।
३. आवश्यकता बमोजिम गाउँसभाद्वारा नियमावलीमा हेरफेर तथा कार्यसम्पादनका लागि अनुसूची कायम गर्न सकिनेछ ।
४. कुनै पनि संस्थासँग करार सम्भौता गरेर मन्दिरको स्वामित्वको जग्गामा धार्मिक पर्यटन, धर्मशाला, वृद्धाश्रम, अनाथ आश्रम, वनवाटिका लगायत मानवीय सेवासँग सम्बन्धित आश्रम तथा केन्द्र सञ्चालनगर्न सकिनेछ ।
५. सार्वजनिक सम्पत्ति, मठसंरक्षणको जिम्मेवारी निकाय गाउँपालिकाले आफ्ना प्रतिनिधिहरु वा गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत स्वयमको कुनै पनि बेलामा मन्दिर क्षेत्रको अवलोकन गर्न सक्नेछन्, सो क्रममा माग भएको जानकारी सूचना सयमितिले तत्कालै मौखिक वा लिखितरूपमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

६. सार्वजनिक सम्पत्ति, मठ मन्दिरको संरक्षक र सम्र्द्धनका लागि धार्मिक अनुष्ठान, सभा, महायज्ञ लगायतका कार्यक्रम आयोजना गर्नका लागि गाउँपालिकाको लिखित सहमति समितिले लिनुपर्नेछ ।
७. यो नियमावली नेपाल अधिराज्यको संविधान २०७२ को धारा २२६ मा उल्लेख भएको कानून बनाउन सक्ने शिर्षकमा भएको धारा २२६ उपधारा (१) बमोजिम गाउँ सभाले अनुसूचि-८ र अनुसूचि ९ बमोजिमको सुचिमा उल्लिखित विषयमा आवश्यक कानून बनाउन सक्नेछ, भन्ने व्यवस्थाको प्रयोग गरी गाउँसभाले यो कानून बनाएको छ ।
८. नेपाल अधिराज्यको संविधान २०७२ को धारा २२६ उपधारा (१) अर्न्तगत अनुसूचि-८ मा भएको स्थानीय तहको अधिकारको सुचि क्रम संख्या २२ मा रहेको संस्कृति संरक्षण र अनुसूचि-९ अर्न्तगत क्रमसंख्या १२ पुरातत्व समावेश हुने हद पुरा भएको सार्वजनिक सम्पत्ति, मठ मन्दिर निर्माण गरीएको छ ।
९. नेपाल अधिराज्यको संविधान २०७२ को धारा ५६, ५७ अनुसूची ६ को क्रम संख्या २१ मा गुठी व्यवस्थापन प्रदेश सरकारले गर्ने भनि तोकिएको हुँदा सोही बमोजिम निर्माण हुने कानून र निर्देशन अनुसार यो नियमावली परिमार्जित वा खारेज हुन सक्नेछ ।
१०. यस नियमालीमा उल्लेख भएको विषयमा सोही बमोजिम र उल्लेख नभएको विषयमा सम्बन्धित कानून बमोजिम कार्यसम्पादन हुनेछ ।
११. गुठी संस्थान ऐन, २०३३ अर्न्तगत गठित संस्थानसँग समन्वय गरी निर्देशनानुसार यस नियमावली अर्न्तगत कार्यसम्पादन गरीनेछ ।

प्रमाणिकरण मिति : २०७७/०३/१०

आज्ञाले
मिनप्रसाद भट्टराई
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत